

Een nieuwe generatie op zoek – Als reisgenoten met hen meelopen en gidsen

Lezing Evangelische Hogeschool – 9 april 2026

Corina Nagel MSc

Is er een opwekking gaande onder jongeren? Het is de vraag die vanavond centraal staat. En zo ja, wat vraagt dit van ons? Met name de laatste vraag zal ik in mijn lezing uitwerken. Maar voordat ik hierover meer vertel eerst even een stap terug. Over welke jongeren hebben we het eigenlijk? Als we nadenken over de opwekking onder jongeren hebben we het vaak over een specifieke groep: Jongeren die niet christelijk opgevoed zijn én het geloof verkennen. Daar zal ik straks ook op inzoomen, maar ik vind het ook belangrijk om even uit te zoomen. We hebben het dan namelijk maar over een select gezelschap. En het risico bestaat dat we daardoor blind worden of zijn voor andere jongeren, terwijl ook daar van alles gebeurt. Daarom schets ik kort welke groepen jongeren ik nog meer zie en we niet mogen vergeten als we inzoomen op die specifieke groep van niet christelijk opgevoede jongeren.

Vier portretten

Kerkelijk betrokken jongeren

Niet alleen buiten de kerkmuren is Gods Geest aan het werk. Dat deed Hij altijd al binnen de kerkmuren en via de lijn van de generaties en daarmee gaat Hij Goddank door. Ik denk bijvoorbeeld aan de jongeren en jongvolwassenen in onze gemeente. Wat een zegen en bemoediging zijn zij voor de hele gemeente. Zo organiseerden zij – in een hele doorsnee gemeente van de Protestantse Kerk – op Palmpasen een jeugddienst waarin zij de hele dienst leidden, inclusief de preek. Primetime, op zondagmorgen, preekten drie jonge mensen van nog geen 20 jaar elk over een leerling van Jezus die hen raakte. Drie hedendaagse volgelingen van Jezus die Zijn volgelingen van lang geleden dicht bij ons als gemeente brachten en hen opriepen met hen mee te blijven gaan achter Jezus aan. Als we denken aan een opwekking, laten we dan niet vergeten te

kijken naar hoe Gods Geest ook doorwerkt in de jonge mensen in de kerk. Het geloof kregen ze van jongs af aan mee en naarmate ze ouder werden, groeide het uit tot steeds meer hun eigen vormgegeven geloof.

Afhakende jongeren

Maar het kan ook anders. Bosjes leeftijdsgenoten, opgegroeid in christelijke gezinnen, groeien nog steeds het geloof uit. Het geloof heeft voor henzelf nooit betekenis gekregen en op het moment dat ze grote levenskeuzes maken, hoort het afscheid van het christelijk geloof hier ook bij.¹ De meeste uitschrijvingen in de Protestantse Kerk vinden plaats bij jongeren tussen de 20 en de 30 jaar.² Wanneer we nadenken over een opwekking, moeten we onze ogen ook niet sluiten voor deze realiteit, en het verdriet dat dit vaak bij hun ouders geeft.

Jongeren die opgroeiden op christelijke grond

Voor veel jongeren in Nederland staat het geloof heel ver van hen af. Maar dat geldt niet voor alle jongeren. Met name in christelijke bolwerken, zoals plekken op de Bible Belt is het geloof ook in 2026 niet ver weg. De kans is groot dat ze in hun nabije omgeving christenen kennen of bijvoorbeeld naar een christelijke school gegaan zijn. Deze jongeren zijn zelf niet gelovig, maar hebben wel een beeld bij het christelijk geloof. Ze weten wat bidden is, kennen verhalen uit de Bijbel en associëren veel belangrijke Nederlandse waarden met het christelijk geloof van hun ouders of grootouders.

Jongeren die op seculiere bodem opgroeien

Maar in het vervolg van deze lezing zoomen we in op jongeren die niets of nauwelijks iets van het christelijk geloof weten. Aan die jongeren en jongvolwassenen gaf ik, als vakleerkracht godsdienstig vormingsonderwijs op de openbare basisschool, les toen zij in de bovenbouw zaten.

Ik neem jullie even mee mijn lessen in. “Juf, de achternaam van Jezus is toch Christus?” “Waarom heet Goede Vrijdag eigenlijk Goede Vrijdag. Het is toch heel zielig dat Jezus

¹ De Graaf e.a., “Levensloop en kerkverlating. Een nieuwe en overkoepelende verklaring voor enkele empirische regelmatigheden”; Sonnenberg, “Jonge mensen die gaan, én zij die blijven”.

² Gebaseerd op de jaarcijfers van de Protestantse Kerk in Nederland uit 2018.

stierf?” “Juf, heb jij zelf ook een godgeloof?” Dit waren vragen die ik kreeg. Bijna iedere les was een feest. We dachten na over allerlei levensvragen en lieten we ons daarbij inspireren door bijbelverhalen, die ze eigenlijk altijd voor het eerst hoorden. Dat we met Kerst de geboorte van Jezus vierden? Veel leerlingen hadden geen idee. Als de leerlingen het paasverhaal kenden, kenden ze het via The Passion. Thomas bleven de leerlingen standaard de ongelofelijke Thomas noemen. Het woord ‘ongelovig’ was te vreemd voor ze. Maar niet alleen de inhoud van de Bijbel was vreemd voor ze. De Bijbel zelf was dit ook.

Zo herinner ik me ook een les over de Bijbel als heilig boek. Ik had een krat vol verschillende Bijbels mee: oud en nieuw, dik en zwaar, klein met dunne blaadjes, kleurrijke kinderbijbels en Bijbels met koperen sloten. De kinderen pakten ze voorzichtig op, vol ontzag voor het heilige boek. “Zo, moet je eens voelen hoe zwaar!” “Juf, hoeveel weegt hij?” En wauw, waarom zijn die blaadjes zo dun? Dan scheuren ze toch gelijk? De meeste leerlingen hadden in die les voor het eerst een Bijbel in hun handen.

Als ik deze kinderen in het seculiere Vechtdorp Maarssen vroeg of ze gelovige mensen kenden, wisten de meesten weinig bekenden te noemen. “Nee, opa en oma geloven ook niet. Alleen mijn opa, de opa van mijn moeder gelooft. Als we daar zijn, gaan we altijd bidden voor het eten.” “Ja, dat is echt gek. Dat doet mijn overoma ook.” Drie generaties verder was er nog weinig te merken van de christelijke wortels van de familie. Op de vraag wat ze geloofden, antwoordden de meeste kinderen dat ze geen geloof hadden.

Mijn leerlingen waren niet de uitzonderling maar de regel. Volgens het inmiddels al een paar keer genoemde onderzoek ‘God in Nederland noemt slechts 36% van de respondenten zich (enigszins) gelovig. Van de Gen Z’ers is dit slechts 29%, iets meer dan de Millennials, maar nog steeds een grote minderheid. Van de 70% van de GenZ’ers die zichzelf niet gelovig noemen, is geloof vaak zo vreemd als voor mijn leerlingen op de basisschool.

Religieus ongeletterd

Als het geloof zo vreemd is dat mensen Pasen alleen koppelen aan de paashaas, ze de kerk alleen kennen van het kaarsje dat ze er misschien in de vakantie wel eens gebrand hebben en ze werkelijk geen idee hebt wat je doet als je bidt, kun je zeggen dat iemand religieus analfabeet is. We noemen dit ook wel religieuze ongeletterdheid.³ Deze jonge mensen hebben nooit geloofstaal leren spreken. Dit gaat verder dan het a-b-c- van de Bijbel. Het gaat ook om heel beperkt gevoede spiritualiteit en ritualiteit.

Je ziet religieuze ongeletterdheid op drie terreinen:

1. Feitelijke onwetendheid: ze hebben geen kennis van de christelijke traditie. Ze bekijken de kunst in het rijksmuseum en hebben geen idee wat ze zien. Pinksteren? Nooit van gehoord! Vasten? Hooguit gekoppeld aan de ramadan.
2. Taalonbekendheid: geen toegang tot de geloofstaal. Dat gaat veel verder dan kernbegrippen als genade en barmhartigheid. Dat gaat ook toegang tot rituelen, symbolen en bijvoorbeeld de religieuze betekenis van stilte. Ze kunnen niets met de beeldtaal uit de Bijbel en de verbeeldingskracht die nodig is om betekenis te vinden in veel christelijke rituelen en symbolen.
3. Contextueel onvermogen: ze kunnen niet begrijpen welke rol religie en geloof in het leven van andere mensen speelt en hoe dit de samenleving beïnvloedt.

Wanneer deze jongeren zich gaan verdiepen in het geloof, stappen zij een dus volstrekt vreemde wereld binnen. Laten we ons even proberen voor te stellen hoe vreemd die wereld is. Stel je eens voor dat je tijdens een verre reis een compleet andere wereld binnenstapt. Je ziet, ruikt, hoort en proeft van alles. Het maakt indruk en nieuwsgierig, maar het kan ons ook overweldigen. Een ding weet je zeker: je begrijpt niet wat je met al onze zintuigen waarneemt. Je begrijpt de cultuur niet, je spreekt de taal niet en je hebt daarom geen idee wat er van je verwacht wordt. Dat is niet alleen maar eng. Die vreemdheid is juist vaak heel intrigerend. Vraag mensen na een verre reis wat de meeste indruk op hen maakte. Naast de mooie natuur, vertellen ze heel vaak dat het de ontmoeting met de locals was. Juist die vreemdheid kan een enorme

³ Roebben, *Godsdienstpedagogische cartografie*, 47.

aantrekkingskracht hebben. Wat beweegt deze mensen en wat betekenen al mijn ervaringen?

Precies zo stapt een deel van die religieus ongeletterde jonge mensen momenteel het christelijk geloof binnen. Over deze jongeren weten we meer niet dan wel. Ook hier vertelde Jan Martijn al over. Zelfs robuuste onderzoeken, denk aan de Quiet Revival, blijken minder betrouwbaar dan we dachten. Maar toch... van verschillende landen in Europa, van Scandinavië, tot de UK, van Frankrijk tot ons eigen kikkerlandje: meer dan een aantal jaar geleden lijken jongeren van deze generatie op zoek. Soms vanuit het gevoel van een diepe existentiële leegte, soms ook omdat het gewoon 'toevallig' vaak via tiktok, op hun weg komt.

Ook goed om te realiseren, dat is niet overal zo. In dat seculiere Maarssen waar ik werkte en nog steeds kerk, weten nog steeds erg weinig jongeren de kerk te vinden. Mijn oud-leerlingen heb ik nog niet in de kerk ontmoet. Dat geldt misschien ook wel voor jouw eigen omgeving. Dat is ook niet zo vreemd.

Volgens het al een paar keer genoemde onderzoek 'God in Nederland' noemen jongeren zich wel geloviger dan mijn generatie, maar zij bidden minder vaak en gaan ook minder vaak naar de kerk. Om mij heen hoorde ik signalen als: "Zie je wel, die nieuwe gelovigheid is vooral een eng cultuurchristendom, zonder wortels." Maar dat vind ik zelf te cynisch. Ja, de aantrekkingskracht onder rechtsconservatieve jongeren kan een rol spelen. Uit Fins onderzoek weten we dat die rol er is, maar wel een beperkte rol speelt.⁴

Ik zie zelf een veel logischere verklaring. Die heeft alles te maken met de religieuze ongeletterdheid waar we het al over hadden. Als je religieus ongeletterd bent, weet je helemaal niet wat bidden precies is en hoe je dat doet. Je weet niet waarom je naar de kerk zou gaan en hoe het in die kerk dan 'werkt'. Gelovig zijn koppelen deze jongeren dus niet aan bidden en kerk. Dat zegt dus niets over het geloof dat zij aan het ontdekken zijn. Het laat wel zien dat de wereld van geloof helemaal vreemd voor ze is.

⁴ Gebaseerd op een onderzoekspresentatie van Kati Tervo-Niemelä 'Religion, meaning and masculinities – Religion in the lives of Finnish men' op 1 oktober 2025. Onderzoek is nog niet gepubliceerd.

De kans dat we ze in de kerk tegenkomen, is dus nog helemaal niet zo groot. De kans is groter dat we ze gewoon aan de keukentafel ontmoeten, omdat het vrienden van onze kinderen zijn. Of dat we ze ontmoeten in ons team op het werk of bij de bar van onze sportclub. Wat kunnen we als christenen voor deze jonge religieuze analfabeten betekenen?

We kijken eerst wat we als individuele christenen voor ze kunnen betekenen. Daarna zullen we ook nog kijken wat we als kerkgemeenschap voor hen kunnen doen. Hierbij put ik onder meer uit inzichten uit de jongerentheologie.

Beschikbaar voor zoekende jongeren en jongvolwassenen

1. Open je hart voor hen en wees beschikbaar

Een open hart voor deze religieus ongeletterde zoekers is de basis. Zij zoeken naar zin en richting, maar hunkeren ook naar mensen die hen zien en hen aanvaarden zoals ze zijn. Mensen die bereid zijn om oordeelloos naar hen en hun vragen te luisteren.⁵ Op dit punt is er misschien ook niet zoveel nieuws onder de zon. Oud-directeur van de EH, Els van Dijk schreef al in 2011 het boekje 'De hunkerende generatie', waarin dit de kerngedachte is.⁶ En is dit ten diepste niet waar we allemaal naar verlangen?

Zijn wij degenen die zuchten dat die huidige Gen Z'ers echt nergens meer tegenkunnen en al omvallen als we boos naar ze kijken? Of zijn wij degenen die compassie hebben met jongeren die opgroeien in een wereld die in brand staat? Die onder de dreiging van oorlogen en een langzaam op ons afkomende klimaatramp zonder richtinggevend kompas volwassen moeten zien te worden?

2. Wees nieuwsgierig

Jonge mensen zoeken nieuwsgierig naar antwoorden op grote levensvragen: Wie ben ik? Wat is echt belangrijk is het leven? Waarom ben ik hier? Vragen die zich niet zo makkelijk laten beantwoorden. Ze bevragen ook ons als mens. Wat drijft jou? Waarom doe je wat je doet?

⁵ Nagel-Herweijer e.a., *Dat je groeien mag*, 56-57.

⁶ Van Dijk, *De hunkerende generatie*.

Hoe gaan we om met hun nieuwsgierige vragen? Beantwoord hun nieuwsgierigheid met een net zo nieuwsgierige houding. Wat drijft hen? Wat vinden ze belangrijk? Waar maken ze zich zorgen over? Welk beeld hebben ze van geloven en wat vinden ze ervan? Wat zijn ze bijvoorbeeld op de socials al over geloven tegen gekomen? Waarom zouden we deze vragen, bij een biertje, een kop thee of een kop koffie, niet wat vaker aan Gen Z stellen? Het biedt prachtige kansen om op gelijkwaardig niveau met elkaar door te praten over wat het leven het leven waard maakt.

3. *Deel je leven*

Dat is natuurlijk altijd belangrijk, zeker bij jongeren die zoeken naar authenticiteit en aanvaarding. Maar het is ook noodzakelijk om de christelijke taal te leren. Een vreemde taal leer je niet uit boeken. Die leer je niet in schoolbanken en al helemaal niet via Duo Lingo.

Een taal leer je als het een levende werkelijkheid wordt. Als je hem niet alleen droog leert uit boekjes, maar via de mensen die deze taal spreken. Mensen die jou in huis uitnodigen en via wie jij de cultuur leert kennen. Mensen die jou laten zien hoe die cultuur en de taal ‘werkt’. Dat betekent dus dat het belangrijk is dat we niet droog uitleggen wat het christelijk geloof inhoudt, wat de kern ervan is. Het is minstens zo belangrijk dat wij onze persoonlijke ervaringen met het geloof delen: de momenten waarop we rotsvast geloofden, maar ook die waarin de grond onder onze eigen voeten wegsloeg. En natuurlijk kunnen we uitleggen wat bidden is, maar het is veel krachtiger om te vragen of we het eens voor mogen doen.

In de godsdienstpedagogiek wordt dit ook wel ‘learning through religion’ genoemd. We nodigen jongen mensen uit die vreemde wereld van geloven binnen te stappen en gewoon eens rond te kijken en – waar ze willen – mee te doen. Juist door de ontmoetingen in die wereld – ontmoetingen met ons en met andere gelovigen – worden ze uitgenodigd om zelf een plek in deze wereld te kiezen⁷ en leren ze te begrijpen wat geloof voor de ander en voor henzelf betekent.⁸ Hierbij is het wel

⁷ Roebben, *Godsdienstpedagogische cartografie*, 62-65.

⁸ Remmelink-Schouten, “Religieuze geletterdheid in het openbaar basisonderwijs”, 8.

belangrijk dat ze ook de ruimte voelen die wereld weer uit te stappen als hij niet bij hen past. We bieden ze niet gelijk een vast contract, maar laten hen eens stagelopen. Alle ruimte om te leren en te ontdekken, maar er na een tijdje ook weer uit te stappen!

4. Heb oog voor de verschillen tussen jongeren

Ook jongeren die het christelijk geloof verder willen verkennen doen dit op hun eigen manier. Het is daarom belangrijk om goed naar de jongeren zelf te blijven kijken en op hen afgestemd te zijn. Leren geloven is geen one size fits all. De onderzoeker Freathy⁹ vond in de UK vier voorkeursstijlen bij het vak godsdienstonderwijs of levo. Ik denk dat deze ook terug te zien zijn als jonge mensen buiten het formele onderwijs om het geloof verder willen verkennen. Je hebt:

- a. Ask-it-Alva – iemand die graag met gelovigen praat over wat zij geloven en hen graag bevraagt.
- b. Debate-it-all Derek – iemand die graag wil weten wat waarheid is en hier graag met andere mensen over discussieert.
- c. Have-a-go-Hugo – iemand die graag deelneemt aan godsdienstige activiteiten en rituelen, om te ervaren hoe het voelt om mee te doen.
- d. See-the-Story Suzie – iemand die graag verhalen vergelijkt en op basis van die verhalen een eigen geloofsverhaal ontwikkelt

Het is belangrijk aan te sluiten bij de manier die hen verder helpt op hun geloofsreis.

5. Ga samen op ontdekkingstocht

Jonge mensen stellen prachtige vragen. Laat hun vragen eens op jezelf inwerken. In veel gevallen dagen ze ons uit voorbij onze pasklare antwoorden te gaan of bevragen ze onze heilige huisjes. Ga samen op zoek naar het antwoord op deze vragen. Betrek eens een bijbelverhaal bij hun levensvragen en ga samen na wat

⁹ Freathy e.a., “Pedagogical Bricoleurs and Bricolage Researchers”.

deze oude teksten duizenden jaren later kunnen betekenen in het concrete leven. Wees dus niet het orakel dat op iedere vraag een antwoord heeft, maar wees een reisgenoot, die zich verrassen door de Geest én de verrassende inzichten en antwoorden van je jonge reisgenoot.

6. *Geloof is een geschenk*

God koos ervoor zich via mensen bekend te maken aan anderen. Dat geeft ons een hoge roeping. Het is dus onze plicht na te denken over de vraag wat wij voor religieuze analfabeten kunnen betekenen. Tegelijkertijd mogen we onze eigen taak ook relativeren, en dat vind ik zelf altijd heel ontspannend. Wij kunnen jongeren het geloof niet geven, ook al zouden we het zo graag willen. Uiteindelijk blijft het ontstaan en de groei van een relatie tussen God en mensen ten diepste een mysterie. Wij kunnen stenen rapen, we kunnen zaaien, we kunnen de grond bemesten. Maar uiteindelijk is het God zelf die laat ontkiemen en groei heeft. Wij mogen met jong volwassenen delen wat we zelf ook maar ontvangen hebben, in het vertrouwen dat God zich overvloedig geeft. De tekenen die we nu om ons heen zien, zijn daar een hoopvol teken van.

De rol van de kerken

Wat kunnen we nu als kerken betekenen voor jongeren die op zoek zijn? Ik sluit af met vier tips voor geloofsgemeenschappen:

1. *Rust je gemeenteleden toe*

om open, nieuwsgierig en uitnodigend te zijn naar de jongeren in hun eigen omgeving. Je kunt hiervoor de zes vuistregels gebruiken die ik net noemde. Je kunt natuurlijk ook altijd KiemPlaats inschakelen. We komen graag naar jullie gemeente toe.

2. *Wees als kerk jezelf.*

Toetreders vandaag de dag laten zien dat niet alleen de hipste kerk aantrekkingskracht heeft. De kerk mag iets vreemds en mystieks hebben. Het mag een andere wereld zijn als de wereld buiten de kerkmuren. Sterker nog, jongeren lijken dit te zoeken. Tegelijkertijd: help hen wel te begrijpen wat ze meemaken.

Ondertitel de rituelen. Help hen zo goed mogelijk onderdeel te zijn van de kerkdienst.

3. *Zorg voor een goede website.*

Heel praktisch. Als jongeren zich gaan oriënteren op een kerk zullen ze dit via het internet doen. Wat vinden ze dan over jullie kerk? Kijk met deze ogen eens naar jullie website. Veel websites kunnen een flinke verbeterslag maken.

4. *Help jonge mensen een goede mentor te kiezen*

die het leven met hen wil delen. Sommige jongvolwassenen stappen de kerk binnen zonder dat zij andere christenen kennen. Anderen hebben online al de nodige godfluencers ontmoet. Weer anderen hebben christelijke overgrootouders. Juist om te wortelen in het geloof is het belangrijk dat ze de kans krijgen de kunst van het leven met God mogen afkijken. Denk met hen mee over de vraag wie dat zou kunnen zijn. En aan de andere kant: bereid je gemeente erop voor dat jongeren hen kunnen vragen om met hen mee op te lopen als reisgenoot en gids.

Ik rond af. Wat vraagt de hernieuwde interesse van Gen Z in het geloof van ons?

Allereerst dat we ons niet blindstaren op de groep religieus ongeletterden die geïnteresseerd is in het geloof, maar ook oog en aandacht blijven houden voor jongeren die we op zondag in de kerk ontmoeten of juist niet meer ontmoeten.

Ten tweede is het belangrijk dat we ons bewust zijn van – in onderwijs termen – de beginsituatie van deze groep jongeren. De wereld van geloof is totaal vreemd voor ze.

Ten derde dat we bereid zijn ons hart voor hen te open en ons leven met hen te delen.

Alleen zo leer je elkaar echt kennen én kun je samen ontvangen wat God jullie geeft.

Literatuur

De Graaf, Nan Dirk, Ariana Need, en Wout Ultee. “Levensloop en kerkverlating. Een nieuwe en overkoepelende verklaring voor enkele empirische regulariteiten”. *Mens en Maatschappij* 75, nr. 3 (2000): 229-57.

Freathy, Rob, Jonathan Doney, Giles Freathy, Karen Walshe, en Geoff Teece. “Pedagogical Bricoleurs and Bricolage Researchers: The case of Religious

Education”. *British Journal of Educational Studies* 65, nr. 4 (2017): 425-43.
<https://doi.org/10.1080/00071005.2017.1343454>.

Nagel-Herweijer, C. H., P. M. Sonnenberg, en E. Groen. *Dat je groeien mag! Een casestudy naar de wijze waarop jongeren binnen de Protestantse Kerk in Nederland leren geloven*. Protestantse Kerk in Nederland, 2023.
<https://protestantsekerk.nl/nieuws/nieuw-onderzoek-geeft-antwoord-op-de-vraag-hoe-jongeren-leren-geloven/>.

Remmelink-Schouten, Anne. “Religieuze geletterdheid in het openbaar basisonderwijs : een onderzoek naar wat de bijdrage van christelijke theologie kan zijn bij het ontwikkelen van religieuze geletterdheid, bij kinderen in het openbaar onderwijs, gelet op de actief-pluriforme opdracht in het openbaar onderwijs en de vernieuwde wetgeving rondom burgerschapsonderwijs.” Masterthesis, Theologische Universiteit Kampen, 2023.

Roebben, Bert. *Godsdienstpedagogische cartografie*. Acco Uitgeverij, 2024.

Sonnenberg, Ronelle. “Jonge mensen die gaan, én zij die blijven”. *Handelingen: Tijdschrift voor Praktische Theologie en Religiewetenschap* 47, nr. 3 (2020): 25-34. <https://doi.org/10.54195/handelingen.18287>.

Van Dijk, Els J. *De hunkerende generatie: de leefwereld van jongeren*. 't Gulden Boek (CBC), 2011.